

Sprawa C-633/20

Streszczenie wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym na podstawie § 98 ust. 1 regulaminu postępowania przed Trybunałem

Data wpływu:

25 listopada 2020 r.

Oznaczenie sądu odsyłającego:

Bundesgerichtshof (Niemcy)

Data wydania postanowienia o wystąpieniu z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym:

15 października 2020 r.

Strona powodowa i wnosząca skargę rewizyjną:

Bundesverband der Verbraucherzentralen und Verbraucherverbände
– Verbraucherzentrale Bundesverband e. V.

Strona pozwana i druga strona postępowania rewizyjnego:

TC Medical Air Ambulance Agency GmbH

Przedmiot postępowania głównego

Dyrektywy 2002/92 i 2016/97 – Pojęcie „pośrednika ubezpieczeniowego” – Objęcie zakresem znaczeniowym tego pojęcia przedsiębiorstwa oferującego konsumentom odpłatne członkostwo w zawartym przez niego ubezpieczeniu grupowym, w celu zabezpieczenia przed ryzykiem choroby lub wypadku za granicą, oraz inne usługi

Przedmiot i podstawa prawna odesłania

Wykładnia prawa Unii, art. 267 TFUE

Pytanie prejudycjalne

Trybunałowi Sprawiedliwości Unii Europejskiej zostaje przedłożone poniższe pytanie prejudycjalne dotyczące wykładni art. 2 pkt 3 i 5 dyrektywy 2002/92/WE

Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 9 grudnia 2002 r. w sprawie pośrednictwa ubezpieczeniowego (Dz.U. L 9 z dnia 15 stycznia 2003 r., s. 3) i art. 2 ust. 1 pkt 1, 3 i 8 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/97 z dnia 20 stycznia 2016 r. w sprawie dystrybucji ubezpieczeń (wersja przekształcona) (Dz.U. L 26 z dnia 2 lutego 2016 r., s. 19):

Czy przedsiębiorstwo, które w charakterze ubezpieczającego w ramach ubezpieczenia grupowego ubezpiecza dla swoich klientów ryzyko choroby lub wypadku podczas podróży zagranicznej oraz koszty krajowego i międzynarodowego transportu do miejsca zamieszkania, przyznaje konsumentom członkostwo uprawniające do korzystania ze świadczeń ubezpieczeniowych w przypadku choroby lub wypadku za granicą, i od pozyskanych członków otrzymuje wynagrodzenie za uzyskaną ochronę ubezpieczeniową, jest pośrednikiem ubezpieczeniowym w rozumieniu art. 2 pkt 3 i 5 dyrektywy 2002/92/WE i art. 2 ust. 1 pkt 1, 3 i 8 dyrektywy (UE) 2016/97?

Powołane przepisy prawa Unii

Dyrektywa 2002/92/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 9 grudnia 2002 r. w sprawie pośrednictwa ubezpieczeniowego, w szczególności art. 2 pkt 3 i 5

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/97 z dnia 20 stycznia 2016 r. w sprawie dystrybucji ubezpieczeń (wersja przekształcona), w szczególności art. 2 ust. 1 pkt 1, 3 i 8

Zwięzłe przedstawienie stanu faktycznego oraz przebiegu postępowania

- 1 Pozwana zleca przedsiębiorstwom reklamowym oferowanie konsumentom, w drodze reklamy domokrajnej, możliwość odpłatnego przystąpienia do „TC Medical Air Ambulance Agency GmbH Mitgliedergemeinschaft”. Członkostwo uprawnia do korzystania z różnych świadczeń w przypadku choroby lub wypadku za granicą. Należy do nich zwrot kosztów koniecznego leczenia i transportu pacjenta, organizowanie i wykonywanie stosownych transportów oraz prowadzenie dostępnego telefonicznie „centrum alarmowego”.
- 2 Pozwana jest związana umową ze spółką, która przy pomocy swojego personelu medycznego oraz samolotu wykonuje na rzecz pozwanej część świadczeń ubezpieczeniowych oraz zapewnia organizację całodobowego centrum alarmowego. Z tego tytułu pozwana płaci jej wynagrodzenie. Pozwana zawarła jako ubezpieczający z zakładem ubezpieczeń umowę ubezpieczenia grupowego, na mocy którego klientom pozwanej jest przyznawana ochrona ubezpieczeniowa w ramach ubezpieczenia ryzyka choroby lub wypadku podczas podróży zagranicznej oraz ubezpieczenie kosztów krajowego i międzynarodowego transportu do miejsca zamieszkania.

- 3 Pozwana ani umocowane przez nią przedsiębiorstwa reklamowe nie posiadają zezwolenia na pośrednictwo ubezpieczeniowe zgodnie z prawem krajowym.
- 4 Powodowe stowarzyszenie uważa, że działalność pozwanej jest sprzeczna z zasadami konkurencji. Utrzymuje on zasadniczo, że pozwana wykonuje pośrednictwo ubezpieczeniowe, które wymaga posiadania przez nią zezwolenia. Dlatego też wniosło ono do sądów krajowych powództwo z żądaniem nakazania pozwanej zaniechania oferowania lub zlecenia oferowania, bez zezwolenia wymaganego dla wykonywania pośrednictwa ubezpieczeniowego, klientom umów o przystąpienie do grona ubezpieczonych.
- 5 Landgericht uwzględnił powództwo. W wyniku apelacji pozwanej sąd apelacyjny oddalił powództwo. Obecnie sąd odsyłający rozpatruje ten spór w instancji rewizyjnej.

Zwięzłe przedstawienie uzasadnienia odesłania prejudycjalnego

- 6 Dla możliwości uwzględnienia żądania pozwu decydujące znaczenie ma odpowiedź na pytanie, czy zgodnie z prawem krajowym pozwana musi posiadać zezwolenie na odpłatne pośredniczenie w nabywaniu przez konsumentów statusu członków. Udzielenie odpowiedzi na to pytanie zależy z kolei od wykładni art. 2 pkt 3 i 5 dyrektywy 2002/92 i art. 2 ust. 1, 3 i 8 dyrektywy 2016/97.
- 7 Sąd apelacyjny uzasadnił oddalenie powództwa w ten sposób, że pozwana nie może zostać zaklasyfikowana jako pośrednik ubezpieczeniowy w rozumieniu prawa krajowego. Zgodnie z prawem krajowym pośrednikiem ubezpieczeniowym może być tylko ten, kto sam nie jest ani ubezpieczającym ani ubezpieczycielem. Nie jest tak w przypadku pozwanej. Jest ona ubezpieczającym w odniesieniu do przedsiębiorstwa, z którym we własnym imieniu zawarła umowę ubezpieczenia grupowego na rzecz osób trzecich. Ponadto udostępniając centrum alarmowe oraz organizując i realizując transport powrotny w przypadku choroby świadczy samodzielne usługi wykraczające poza zakres świadczeń z ubezpieczenia grupowego.
- 8 Powództwo dotyczy dokumentacji umownej stosowanej przez pozwaną we wrześniu 2017 r. Następnie dyrektywa 2002/92 została uchylona ze skutkiem od dnia 1 października 2018 r. i zastąpiona dyrektywą 2016/97. W wykonaniu ostatniej wymienionej dyrektywy zostało również zmienione prawo krajowe mające zastosowanie w niniejszym sporze.
- 9 Zarówno zgodnie ze starym, jak również nowym brzmieniem prawa krajowego pośrednikiem ubezpieczeniowym jest ten, komu powierzono jako przedstawicielowi jednego lub kilku zakładów ubezpieczeń pośredniczenie w zakresie umów ubezpieczenia lub ich zawieranie, lub ten, kto jako broker ubezpieczeniowy przejmuje pośrednictwo w zakresie lub zawieranie umów ubezpieczenia, nie będąc do tego upoważnionym przez zakład ubezpieczeń.

- 10 W niemieckim orzecznictwie i w niemieckiej doktrynie przeważa w związku z tym stanowisko, zgodnie z którym ubezpieczający w ramach ubezpieczenia grupowego, który oferuje odpłatnie członkostwo w tym ubezpieczeniu, nie powinien być uznawany za pośrednika ubezpieczeniowego ani nie posiada statusu podobnego do pośrednika.
- 11 Prezentowane jest jednak również stanowisko, zgodnie z którym ubezpieczający w ramach ubezpieczenia grupowego może zostać uznany za pośrednika ubezpieczeniowego w przypadku, gdy zawiera umowę ubezpieczenia grupowego nie w interesie ubezpieczonych, lecz we własnym interesie ekonomicznym.
- 12 Z dyrektywy 2002/92 i zastępującej ją dyrektywy 2016/97, a także z dotychczasowego orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości nie można jednoznacznie wywnioskować, czy i – jeżeli tak – w jakich okolicznościach ten, kto jest ubezpieczającym w ramach ubezpieczenia grupowego, może być pośrednikiem ubezpieczeniowym.
- 13 Zgodnie z orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości działalności wymienione w art. 2 pkt 3 akapit pierwszy dyrektywy 2002/92 są ujęte szeroko. W przepisie tym pojęcie pośrednictwa ubezpieczeniowego jest zdefiniowane jako wprowadzanie, proponowanie lub przeprowadzanie innych prac przygotowawczych do zawarcia umów ubezpieczenia lub zawieranie takich umów, lub udzielaniu pomocy w administrowaniu i wykonywaniu takich umów, w szczególności w przypadku roszczenia. Z tego wynika, że każda z działalności wymienionych w art. 2 pkt 3 akapit pierwszy dyrektywy 2002/92 stanowi sama w sobie działalność pośrednictwa ubezpieczeniowego (wyrok z dnia 31 maja 2018 r., *Länsförsäkringar Sak Försäkringsaktiebolag i in.*, C-542/16, EU:C:2018:369, pkt 37). Rozważania te dotyczą w równej mierze działalności wymienionych w art. 2 ust. 1 pkt 1 dyrektywy 2016/97. Zdefiniowane tam pojęcie dystrybucji ubezpieczeń obejmuje w szczególności doradzanie, proponowanie lub przeprowadzanie innych prac przygotowawczych do zawarcia umów ubezpieczenia, zawieranie takich umów lub udzielanie pomocy w administrowaniu takimi umowami i wykonywaniu ich, w szczególności w przypadku roszczenia.
- 14 Wydaje się, że w tym sensie możliwe jest uznanie pozwanej za pośrednika ubezpieczeniowego na podstawie oferowanych przez nią usług.
- 15 Za szeroką interpretacją pojęcia pośrednika ubezpieczeniowego przemawiają ponadto motywy obu dyrektyw.
- 16 Dyrektywa 2002/92 i dyrektywa 2016/97 wychodzą z założenia, że dystrybucję produktów ubezpieczeniowych prowadzą różne rodzaje osób lub instytucji. Dyrektywa 2002/92 wymienia agentów, brokerów i podmioty gospodarcze „ubezpieczeń bankowych” (motyw 9), a dyrektywa 2016/97 wspomina ponadto zakłady ubezpieczeń, biura podróży oraz wypożyczalnie samochodów (motyw 5). Równe traktowanie tych podmiotów i ochrona klientów wymagają, aby wszystkie

te osoby lub instytucje były objęte zakresem obu dyrektyw. Zakres zastosowania dyrektywy 2016/97 jest wyraźnie szerszy niż zakres zastosowania dyrektywy 2002/92 (motywy 7 i 8). Deklarowanym celem dyrektywy 2016/97 jest zapewnienie konsumentom ochrony na jednakowym poziomie niezależnie od różnic między kanałami dystrybucji (motyw 6).

- 17 Motywy te nie pozwalają stwierdzić, że rzeczony dyrektywy uznają za pośredników ubezpieczeniowych wyłącznie agentów ubezpieczeniowych i brokerów ubezpieczeniowych.
- 18 Za uznaniem za pośrednika ubezpieczeniowego tego, kto – jak pozwana – w zamian za wynagrodzenie oferuje konsumentom członkostwo w ubezpieczeniu grupowym, przemawia również cel realizowany przez dyrektywy 2002/92 i 2016/97. Przewidziany w tych dyrektywach obowiązek rejestracji powinien zapewnić, że jako pośrednik ubezpieczeniowy będzie działać tylko ten, kto spełnia ściśle określone wymogi zawodowe dotyczące kompetencji, nieposzlakowanej opinii, zakresu odpowiedzialności zawodowej i możliwości finansowych (zob. motywy 14 i 16 dyrektywy 2002/92). Tym samym po pierwsze, powinien zostać zapewniony wysoki poziom zawodowy pośrednictwa ubezpieczeniowego oraz harmonizacja unijnego rynku pośrednictwa poprzez wyeliminowanie barier w swobodzie przedsiębiorczości i swobodzie świadczenia usług, i po drugie, powinno nastąpić poprawienie ochrony konsumentów, to znaczy ochrony ubezpieczających, w tym zakresie (zob. wyrok z dnia 17 października 2013 r., EEAE i in., C-555/11, EU:C:2013:668, pkt 27).
- 19 Dla klientów, którzy chcą zabezpieczyć się przed określonym ryzykiem, z ekonomicznego punktu widzenia jest bez znaczenia, czy otrzymują ochronę ubezpieczeniową bezpośrednio w charakterze ubezpieczających czy pośrednio za pośrednictwem przedsiębiorstwa w charakterze ubezpieczonych w ramach ubezpieczenia grupowego. Z tego względu nie wydaje się uzasadnione stawianie wobec osoby, która w zamian za zapłatę wynagrodzenia zapewnia klientowi ochronę ubezpieczeniową, różnych wymogów w zależności od tego, czy klient uzyskuje status ubezpieczającego czy też ubezpieczonego. Ochrona konsumentów, do której dążą dyrektywy 2002/92 i 2016/97, mogłaby więc uzasadniać uznanie za pośredników ubezpieczeniowych osób, które – jak pozwana – oferują członkostwo w ubezpieczeniu grupowym we własnym interesie ekonomicznym.
- 20 Dyrektywa 2016/97, inaczej niż dyrektywa 2002/92, wymienia w 49 motywie ubezpieczenia grupowe. Z tego motywu można odczytać, że w przypadku ubezpieczeń grupowych ubezpieczający jest „klient[em]”, a nie pośrednikiem ubezpieczeniowym. Nie obejmuje on jednak wszystkich przypadków ubezpieczeń grupowych, lecz dotyczy tylko takich, w przypadku których poszczególni członkowie nie mogą podjąć indywidualnej decyzji o przystąpieniu do ubezpieczenia. W niniejszym przypadku brak jest jednak takiego obowiązku przystąpienia przez konsumenta do ubezpieczenia.